

نگرش دانشجویان نسبت به امور مذهبی

زهرافراخته

مقدمه

داشتن معنا و هدف در زندگی، احساس تعلق داشتن به منبعی والا، امیدواری به کمک و یاری خداوند در شرایط مشکل‌زای زندگی، برخورداری از حمایت‌های اجتماعی و حمایت روحانی همگی از جمله منابعی هستند که افراد مذهبی با برخورداری از آن‌ها می‌توانند در مواجهه با حوادث فشارزای زندگی آسیب کمتری را متحمل شوند. اگر متخصصان بخواهند در بهداشت روانی انسان و سرانجام در کمک به آسایش، آرامش و خوشبختی وی قدمی مثبت بردارند راهی جز یاری گرفتن از دین، در پیش رو ندارند.

البته در میان ادیان الهی، دستورات اسلام پیرامون بهداشت جسم و روح و سایر امور، کاملترین فرامین می باشد. در این مورد Rash (1813 - 1745) پدر روانپزشکی در آمریکا به مطالعات مذهبی اهمیت داده و می‌گوید: مذهب آن قدر برای پرورش و سلامت روح آدمی اهمیت دارد که هوا برای تنفس. همچنین Young (1933) در فعالیت‌های روان‌درمانی خود دریافت که اعتقادات مذهبی می‌تواند موجب بالا بردن یکپارچگی و معنادادن به شخصیت فرد گردد. لذا اعتقادات مذهبی به عنوان عنصری فرهنگی و یک نیاز درونی می‌تواند زمینه ساز برخی ویژگی‌های شخصیتی و خلقی در افراد باشد. دوران نوجوانی، مرحله بحران عاطفی و اجتماعی است. شخصی به مرحله جوانی خوبی نداشته باشد، مسلماً از زندگی سالم و با نشاط در دوره پیری برخوردار نخواهد شد و از سوی دیگر ورود به دانشگاه یک رویداد مهم و بسیار حساس در زندگی نبروهای کارآمد و فعال جوان در هر کشوری به شمار می‌رود، که غالباً با تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و فردی آن‌ها همراه است. در کنار این تغییرات، باید به انتظارات و نقش‌های جدیدی نیز اشاره نمود که هم زمان با ورود به دانشگاه در دانشجویان شکل می‌گیرد. برخی از آنان به سرعت خود را با این شرایط جدید انطباق داده، با انعطاف‌پذیری مناسب تغییرات به وجود آمده را می‌پذیرند و با حفظ سلامت روان خود موفقیت‌های لازم تحصیلی را کسب می‌کنند لیکن برخی دیگر قادر به سازگاری و انطباق مؤثر نبوده و قرار گرفتن در چنین شرایطی برای آن‌ها غیرقابل تحمل و نگران‌کننده بوده و عملکرد و بازدهی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آشنا نبودن بسیاری از دانشجویان با محیط دانشگاه جدایی و دوری از خانواده، عدم علاقه به رشته قبولی، ناسازگاری با سایر دانشجویان در محیط خوابگاه و کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی و مشکلاتی نظیر آن‌ها، از جمله شرایطی هستند که می‌توانند مشکلات و ناراحتی‌های روانی را در دانشجویان به وجود آورد، باعث افت عملکرد تحصیلی در آن‌ها شوند. بدیهی است که دانشجویان از حساس‌ترین اقشار جامعه می‌باشند و بسیاری از آنان، مدیران و برنامه‌ریزان آینده خواهند بود و تا حدود زیادی سلامت روان جامعه به سلامت روانی آن‌ها بستگی دارد. لذا این پژوهش با هدف تعیین نگرش مثبت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی انجام گرفت؛ تا اطلاعاتی را در اختیار مسئولین و برنامه‌ریزان آموزشی، فرهنگی دانشگاه برای ارتقای سطح سلامت روان دانشجویان قرار دهد.

روش

شرکت کنندگان: در این مطالعه توصیفی 250 نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم توسط 2 پرسشنامه ی مشخصات دموگرافیک و نگرش نسبت به امور مذهبی مورد بررسی قرار گرفتند. با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه در جامعه محدود در سطح اطمینان (95%) و حداکثر خطای بر آورد 4 درصدی، 230 نفر محاسبه شد که در نهایت 250 نفر وارد مطالعه شدند. در این بررسی نمونه گیری به صورت تصادفی ساده انجام گرفت، به طوری که طی مدت یک ماه 250 دانشجو از کلیه دانشکده‌های پزشکی، بهداشت، پرستاری و مامایی با توجه به نسبت دانشجویان هر دانشکده مورد ارزیابی قرار گرفتند. پرسشنامه ی دوم از پرسشنامه پیش ساخته ی نگرش سنجی مذهبی تشکیل شد که توسط محمد خدایاری فرد و همکاران (1385) اعتبارسنجی و رواسازی گشت. این پرسشنامه شامل 40 ماده با 4 خرده مقیاس، شناخت دینی (داشتن آگاهی و دانش نسبت به اصول و فروع دین)، باور دینی (پذیرش و تصدیق قلبی اصول و فروع دین)، گرایش و عواطف دینی (علاقه و گرایش عاطفی نسبت به پروردگار یکتا، پیامبران و اولیای الهی) و التزام به وظایف دینی (رفتار کردن و پایبندی به اخلاق و احکام دینی) می‌باشد. آلفا کرانباخ برای کل این مقیاس (95%) بوده است. در بازآزمایی صورتی نیز ضریب اعتبار سوالات بر روی 20 دانشجو به فاصله 2 هفته (92%) به دست آمد که نشان گر مطلوب و مناسب بودن پرسشنامه می‌باشد. نمونه‌های مورد پژوهش با انتخاب یکی از پاسخ‌های «کاملاً موافقم»، «موافقم»، «مخالقم»، «کاملاً مخالفم» نگرش خود را مشخص کردند و سپس براساس میانگین و انحراف معیار به دست آمده نگرش کسب شده به دو دسته «نگرش مثبت» و «نگرش منفی» تقسیم گردید.

یافته‌ها

نمونه‌های مورد پژوهش از نظر سنی بین 18 تا 37 سال میانگین 21/42 و انحراف معیار 2/75 سال بودند. اکثریت (31/6%) در رشته پرستاری و (51/2%) در مقطع کارشناسی و (85/6%) در دوره روزانه تحصیل می‌کردند. (36/4%) از نمونه‌ها نیز در ترم سوم مشغول به تحصیل بوده و اکثریت دختر (64%) و به لحاظ مذهب شیعه (98%)، هم چنین (86%) مجرد و (90%) شاغل نبودند. در (85%) از نمونه‌های مورد مطالعه والدین در قید حیات بوده و در تعدادی که والدین زنده نداشتند (11/6%) بدون پدر و (4/8%) بدون مادر بودند. میزان تحصیلات پدر در بیشتر نمونه‌های مورد بررسی (33/6%) دانشگاهی و میزان تحصیلات مادر (22%) دیپلم بوده و از نظر تولد در خانواده اکثریت نمونه (27/2%) فرزند اول بودند. هم چنین (51/6%)

در خوابگاه سکونت داشته و (40/4%) از نمونه‌ها گروه خونی O داشتند. اکثریت نمونه‌های مورد پژوهش (82%) دارای نگرش مثبت نسبت به امور مذهبی و (18%) دارای نگرش منفی بودند. بالاترین نگرش مثبت مربوط به عبارت «مردم باید تعلیم قرآن را راهنمای زندگانی خود قرار دهند» با (99/2%) بود. همچنین به ترتیب عبارات «به خدای یگانه ایمان دارم و او را می‌پرستم» کسانی که کارهای نیک انجام می‌دهند، پاداش الهی برایشان محفوظ است» «دین اسلام کامل‌ترین برنامه‌ها را برای سعادت انسان ارایه کرده است» «مایل هستم شناخت خود را از آفریدگار جهان بیشتر کنم» با (98/8% 98% 97/6% 97/2% بیشترین اولویت پاسخ‌ها را شامل می‌شد. در همین خصوص کمترین درصد نگرش مثبت به عبارت «در هر موقعیتی مهم‌ترین عامل را سعی و توان خود می‌دانم» با 20/4% «و برای دفاع از آزادی باید اعتقادات مذهبی را در افراد تعدیل کرد» با 28/8% تعلق گرفت. بیشترین نگرش مثبت در رشته مامایی (95/8%)، در مقطع تحصیلی کاردانی (84/7%) در دوره شبانه (97/2%)، در دختران (86/3%) در ترم تحصیلی هفت و نه (100%) در گروه متاهلین (85/3%) در افراد بدون والدین (83/8%) تحصیلات مادر با مدرک دیپلم (89/1%) و تحصیلات پدر با مدرک ابتدایی (89/9%)، فرزند اول خانواده (88/2%) و محل سکونت از نوع منزل شخصی (89/9%) بوده است؛ در حالی که آزمون من ویتنی نشانگر عدم اختلاف معنادار سن در دو گروه نگرش مثبت و منفی نسبت به امور مذهبی را نشان داد. در آزمون آماری کای دو ارتباط آماری معناداری بین نوع نگرش نسبت به امور مذهبی با متغیرهای دوره تحصیلی ($P = 0/008$) و جنس ($P = 0/02$) مشاهده گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

به طور مثال در پژوهش قریشی‌زاده و نوری که بر روی 215 دانشجوی مختلف پزشکی در ترم‌های مختلف در سال 1387 انجام شد، این تحقیق نشان داد که اکثریت نمونه‌ها (82%) نگرش مثبتی نسبت به امور مذهبی داشتند که این موضوع ناشی از وجود اعتقادات مذهبی بالا در دانشجویان می‌باشد که خود ناشی از حاکم بودن ارزش‌های دینی و فلسفی اعتقادی حاکم بر جامعه اسلامی و زمینه‌های فرهنگی جامعه است. آزمون آماری کای دو ارتباط آماری معناداری را بین نوع نگرش نسبت به امور مذهبی با جنسیت و متغیر دوره تحصیلی نشان داد. در این راستا Dossey نیز در تحقیق خود گزارش نمود که بیماران زن به طور مشخصی نمرات اعتقاد مذهبی بالاتری نسبت به بیماران مرد دارند. در مطالعه‌ی ظهور و توکلی که در سال 1380 در کرمان انجام شد، نیز اعتقادات مذهبی در دانشجویان دختر در مقایسه با پسران بیشتر دیده شد. هم چنین در بررسی زکوی و همکاران که در سال 85 - 1386 به منظور بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران بر روی 384 نفر انجام گرفت، نمرات کسب شده حاکی از نگرش مثبت دانشجویان بود که نگرش مثبت در دختران بیشتر از پسران و هم چنین در گروه‌های مختلف تحصیلی نیز اختلاف آماری معنی داری وجود داشت.

نتایج پژوهش حاضر بیان گر نگرش مثبت دانشجویان نسبت به امورمذهبی می‌باشد. لذا می‌تواند رهنمودی برای برنامه‌ریزان و مسئولین دانشگاه‌های کشور باشد، تا در برنامه‌ریزی آموزشی خود جهت دانشجویان بر اعتقادات مذهبی در بهداشت روان تأکید بیشتری داشته و از عنصر راهبردی مذهب در مشاوره برای دانشجویان دچار مشکلات روانی، استفاده بهینه ای نمایند.